

SÜRREALİST SANATÇI HANS RUDOLF GİGER'İN LI-I İSİMLİ ÇALIŞMASININ FELDMAN MODELİNE GÖRE ANALİZİ ¹

LI-I Of Surrealist Artist Hans Rudolf Giger Analysis Accordding to The Feldman Model

Dr. Öğretim Üyesi Okan BOYDAŞ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı,
Sivas/Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-3267-1058

ÖZET

Sanat tarihinin temel yapısına bakıldığında ortaya çıkan her sanat akımının, kendinden önceki akımın söylemlerine karşı bir duruş sergilediği görülebilir. 20. Yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan, temelinde nesnelere doğada olduğundan öte, görenin bilinçaltındaki görme biçimine dayandıran bir akım olan Sürrealizm (gerçek üstçülük), bahsi geçen ilerleyişe örnek verilebilir. Bilinçaltına yönelerek sanatçının doğada ne gördüğünden öte, nasıl hissettiğine odaklanmayı amaçlayan bu akımın öncüleri arasında Salvador Dali, Rene Magritte gibi birçok gerçeküstü sanatçıyı örnek vermek mümkündür. Bu sanatçıların yanı sıra kullandığı teknik ve konular ile farklı anlatım biçimlerini kullanan Hans Rudolf Giger gibi sanatçıları sanat tarihindeki yeri yadsınamaz bir gerçektir.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte film sektöründeki gelişmeler ve olanaklar da farklılaşarak sanatçıların da bu sektörde yer almasına daha fazla olanak sağlamıştır. Sanatsal yaşamı boyunca birçok çalışmaya imza atmış olan H.R. Giger, evlerimize televizyon aracılığı ile ilk defa 'Alien' serisindeki biyo-organik yaşam formlarının tasarımcısı olarak girmiştir. Giger'in çalışmalarının irdelenmesi, bilinçaltındaki korku ve karanlığın çalışmalarına nasıl etki ettiğinin görülmesi, gerçek üstü düşünen sanatçıları çözümleme açısından önemli bir adım olarak görülebilir.

Bu çalışmanın temel konusu, İsviçreli sürrealist ressam Hans Rudolf Giger'in 1974 yılında eşi Li Tobler'den yola çıkarak yaptığı LI-I isimli çalışması olarak belirlenmiştir. Giger'in olgunluk dönemine denk gelen bu çalışma, O'nun içsel çalkantılarının sanatına nasıl yansıdığına çözümlemesi açısından önemli görülmektedir. 1974 tarihli bu çalışma, Feldman'ın sanat eleştirisini belli bir sistem içerisinde ele aldığı ve betimleme(tanımlama), çözümleme(analiz), yorum, yargı(karar) basamaklarından oluşturduğu yöntem dâhilinde ele alınarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Hans Rudolf Giger, Sürrealizm, Feldman.

ABSTRACT

When we look at the basic structure of art history, it can be seen that every art movement that emerges has a stance against the discourses of the previous movement. Surrealism(surrealism), a movement that emerged in Europe at the beginning of the 20th century a based on the subconscious way of seeing objects rather than in nature, can be given as an example of the aforementioned progress. It is possible to cite many surrealist artists such as Salvador Dali and Rene Magritte among the pioneers of this movement, which aims to focus on the subconscious and focus on how the artist feels in nature rather than what he sees in nature. In addition to these artists, the place in the history of art is an undeniable fact for artists such as Hans Rudolf Giger, who uses different forms of expression with the techniques and subjects he uses.

With the development of technology, the developments and opportunities in the film industry have also differentiated and provided more opportunities for artists to take part in this sector. Having signed many works throughout his artistic life, H.R. Giger entered our homes for the first time through television as designer of the bio-organic life forms in the 'Alien' series. Examination of Giger's works and seeing how the subconscious fear and darkness affect his works can be seen as an important step in analyzing surreal thinking artists.

The main subject of this study was determined as LI-I, a work by Swiss surrealist painter Hans Rudolf Giger, based on his wife Li Tobler in 1974. This work, which coincides with Giger's maturity period, is considered important in terms of analyzing how his inner turmoils are reflected in his art. This study, dated 1974, will be tried to be explained by considering Feldman's approach to art criticism within a certain system and method he created from the steps of description (description), analysis(analysis), interpretation, judgment(decision).

Key words: Hans Rudolf Giger, Sürrealizm, Feldman.

1. GİRİŞ

Çalışmanın ana konusu olan Hans Rudolf Giger'in Li-I isimli çalışmasının analizini Feldman'ın modeline göre analiz etmeden önce, Modernizm'i, Gerçeküstçülük'ü ve Hans Rudolf Giger'in hayatına kısaca değinmek, çalışmanın özelinde anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Modernist sanatın tıpkı Giger'in sanatında olduğu gibi bireyselliği ön plana çıkarması, bununla birlikte Giger'in sanatında gerçeküstü düş dünyasından esinlenmesi, bu kavramların açıklanması gerekliliğini doğurmuştur.

¹ Bu çalışma Uluslararası İletişim ve Sanat Sempozyumu'nda basılı tam metin bildiri olarak sunulmuştur.

Christopher Butler ‘Modernizm’ isimli çalışmasında Modernist Sanatı ve Modernist Sanat’ın sürecini kısaca şöyle tanımlar: “modernist sanatın belli başlı eğilimlerinden biri de kişisel deneyimleri öne çıkarmak ve ona daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir önem atfetmekti. 19. Yüzyılda imgeye, sembolizme, düşlere ve bilinçdışına yapılan vurguları miras alan modern dönemin sanatçıları, her daim bireyin kendi farkındalığını öne çıkardı. Dahası imgeler, sezgiler ve epifanik (ani aydınlanma) anlarla hakikatin bulunması yolunu benimsediler. Böylesine bir tutum da çoğu zaman akılcılıkla ya da toplumsal bakışla çelişen bir durum yarattı”(Butler, 2010:72). Bununla birlikte Li-I isimli çalışmanın analizinde bize yol gösterecek diğer kavram olan Gerçeküstücülük(sürrealizm) ise, Eric Grzymkowski’nin ‘Sanat 101 Leonardo Da Vinci’den Andy Warhol’a Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey’ isimli çalışmasında tanımladığı gibi kısaca şöyledir:

Gerçeküstücü hareket “Breton’un 1924 tarihli manifestosunda hareketin belli başlı kavramlarını ana hatlarıyla ortaya koymasından sonra resmen başlamıştır. Özünde bu hareket, gerçekliği sıradan algılardan ve sanatla bağlantıdan koparma peşindedir. Gerçeküstüçülere göre, kişinin bilindik gerçekliğe dair önyargılı fikirleri, yürüdüğü yolun üzerindeki engellerdir. Sanatın değerini tam anlamıyla bilmek isteyen kişi bildiğini sandığı her şeyi çöpe atmalıdır”(Grzymkowski, 2018:159).

2. HANS RUDOLF GIGER

Sürrealizm akımının içerisinde konumlandırılan Fantastik Gerçeklik akımının önde gelen isimleri arasında yer alan Hans Rudolf Giger, 1940 yılında İsviçre’nin Chur kentinde dünyaya gelmiştir. Kimyager bir ailenin çocuğu olan Giger, 1962 yılında Zürih Uygulamalı Sanatlar Okulunda mimarlık ve endüstriyel tasarım okudu. Bu 1969 yılına kadar genellikle mürekkep çizimleri ve yağlı boyalar yaptı. Bu tarihten sonra ise yeni bir teknik olan airbrush ile tanıştı. Airbrush tekniği ile gerçeküstü biyomekanik rüya manzaraları oluşturan Giger, 2014 yılında 74 yaşında iken yaşadığı bir kaza sonucu hayatını kaybetti.

Edmund Feldman’ın çocuk merkezli sanat eleştirisi tekniği, bu araştırmanın temel konusu olan sanat eserinin en doğal yoldan analizi için önemli bir yöntem olarak görülebilir.

Feldman’ın sanat eseri üzerindeki eleştirisi 4 basamaktan oluşur.

Tanımlama / Tasvir (Description)

Sanat çalışmasında tanımlama, görünür şeylerin gerçeğe uygun olarak listelenmesi aşamasıdır. Eleştirinin bu ilk basamağında eserde görülen bilgi objelerinin, yani reel yapının dikkatlice listesi çıkartılır. Bu basamağın amacı, izleyiciyi acele etmeden uzaklaştırmak ve yavaşlatmaktır. Yavaş hareket etmenin amacı, bilgi objelerinin, ayrıntıların tamamına nüfuz etmektir. Bu önlem, bütün ayrıntıları dikkate almadan, acele yargıda bulunulmamasına yardım eder. Her tanımlama, eser hakkında bilgi gerektirir. Eserin türü, boyutları, kimlik bilgileri vb. Bu bilgiler eserin hayallerdeki tasavvuruna da yardım eder. Tanımlama aşamasında özellikle nesnel olunmasına dikkat edilmelidir.

Çözümleme (Analysis)

Analiz/Çözümleme: Bu aşamada sanat yapıtında kullanılan en belirgin sanat ilkeleri ele alınır. Bunlar: denge(balance), karşıtlık(contrast), öne çıkarma(emphasis), uyum(harmony), çeşitlilik(variety), birlik(unity), derecelendirme(gradation), hareket(movement), ritim(rhythm), oran(proportion), derinlik(depth), kompozisyonudur.

Yorumlama (Interpretation)

Yorum aşamasında eserin içerik anlamı ya da psikolojik ortamı(mood) söylenmeye çalışır. Ancak bu aşamada tahminlerde bulunulabilir. Yorum eleştirisi basamağının en zor basamağıdır, çünkü farklı olmaya çaba gösterme gereği vardır.

Yargı (Judgement)

Sanat eseri hakkında daha önceki durumlardan çıkarılan bilgilere dayalı olarak yapılan bir işlemdir. Bu aşamada eseri analiz ederken kullanılan tüm bilgiler ışığında eser ile ilgili kesin kişisel bir yargıya varılır (Mercin ve Alakuş, 2005:41-42)

3. HANS RUDOLF GIGER, Lİ-I İSİMLİ ÇALIŞMASININ ANALİZİ

Tanımlama / Tasvir (Description)

Çalışmanın temel konusunu Giger’in ilk eşi olan ve 27 yaşında iken intihar eden İsviçreli aktris Li Tobler’in portresi oluşturmaktadır. Eşinin ölümünden önce yapılan bu portre, Li serisinin ilk baskı resmi niteliğindedir.

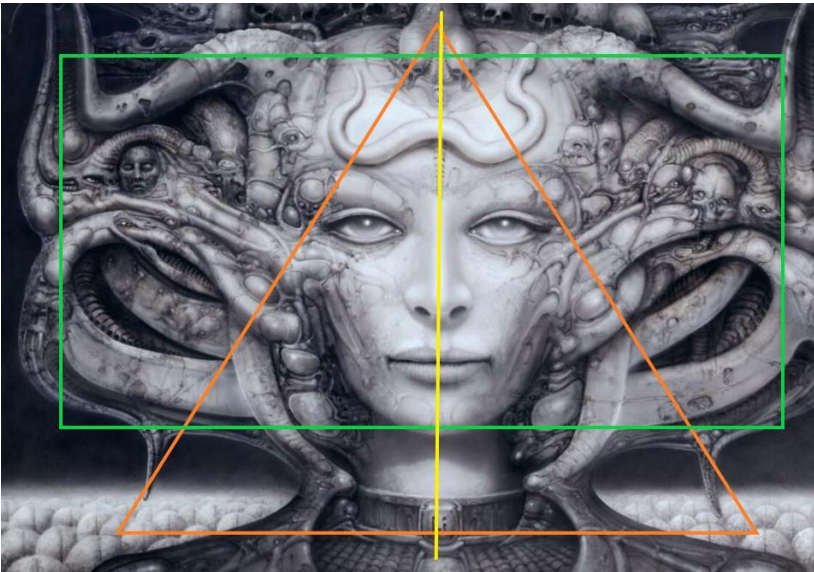
Giger'in airbrush tekniğinin dışına çıkararak yaptığı ilk ve tek foto gravür örneğidir. Çalışma dokulu gravür kâğıdı üzerine yapılmış olup, 100x70 cm edatındadır.

Resim-1: Hans Rudolf Giger, LI-I, Ağır kâğıt üzerine foto gravür, 100x70 cm, 1974.

Çözümleme (Analysis)

Tek rengin tonları(monochrome) olarak yapılmış olan bu çalışmanın 'çözümleme' aşamasına gelindiğinde, yatay düzlem içerisinde modellenmesi yapılmış figürlerin birbiri ile olan ilişkilerine değinilecektir. Çalışma da kullanılan tema ve bu temayı destekleyecek sembollere bakıldığında gelişmiş güzel bir düzen içerisinde olmayıp, her bir figürün ya da sembolün tasarlanarak, tam da olması gereken yerde olduğu görülmektedir. Birbiri içerisinde merkezin çevresinde dolanıp yine merkeze girift bir biçimde hareket eden kıvrımlı bölümler resme aynı zamanda bir hareket kazandırmıştır. Resimdeki bu hareketin yönü yine resmin ana konusu olan Li Tobler'in portresine doğrudur. Dıştan içe bir hareketle izleyiciye Topler'in portresinin çalışmanın odak noktası olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışmayı tepe ucu resmin tam ortasından başlayan sağ ve sol uçları da omuzların hemen üzerinden boynun altından oluşturulan bir üçgen ile işaretlendiğinde resmin altın üçgen kuralına uygunluğunu görülmektedir. Yine resimsel açıdan doluluk boşluk oranına bakıldığında, boynun yukarısından başlayıp kafanın bitim noktasına, oradan da iki tarafa salınan sembollerle oluşturulmuş dikdörtgen şeklinde bir işaretleme görülebilir. Bununla birlikte burun kemiği üzerinden çalışmanın yatay eksenine dik şekilde çizilecek bir çizgi ile resmin sağ ve sol olmak üzere iki eşit parçaya ayrıldığı da gözden kaçmamalıdır.

Resim-2: LI-I isimli çalışmanın analitik çözümlemesi

Yorumlama (Interpretation)

Mekanik ve biyolojik yapıları çalışmalarında birleştirerek biyomekanik figürler oluşturan Giger'in karanlık ve melankolik dünyası korkutucu gibi gelse de, resimlerindeki derin anlatım dili izleyiciyi etkilemektedir. Farklı sembollerin birlikte kullanılması ile oluşturulan ürkütücü bir dilin usta kullanıcısı olan Giger, eşi ve ilham aldığı yegâne kadın olan Li Tobler'i kendi hayal dünyasındaki yeri ile resmetmiştir. Tobler'in portresinin aydınlık ve portrenin genelinde başka sembollerin olmadığı açıkça görülmektedir. Portrenin dışında yer alan ve portreye müdahale edercesine kullanılan biyomekanik sembollerin varlığı ise dikkat edilmesi gereken başka bir etmendir. Psikolojik olarak değerlendirildiğinde Giger'in doluluk boşluk ve sembolleri kullanıp kullanmama aşamasında bilinçli davrandığı gözlemlenmektedir. Li'nin yüzünün dışında kalan ve çalışmanın neredeyse yarısını kaplayan bölümü Giger'in korkularıyla yüzleştiği bölüm olarak tanımlamak mümkündür. Yaşamının tüm safhalarında onunla gelen ve hayal dünyasında kendisi ile yüzleştiği korkuları O'nun bu çalışmasında da görkemli bir şekilde yerini almıştır.

Yargı (Judgement)

Feldman'ın resim analizinin temel bölümlerinden edinilen bilgiler ışığında, Hans Rudolf GIGER'in LI-I isimli çalışması ilk bakışta kasvetli ve ürkütücü bir yapı da görünse de aslında eşine olan ilgisi ve tutkusunun bir yansıması niteliğindedir. Sanat denilen kavram gelişi güzel bir şekilde yapılmayacağı, tamamen duygulanımla alakalı olması gerektiği gerçekliği düşünüldüğünde Giger'in kendi içerisinde oluşturduğu kasvetli ama bir o kadar da etkileyici dünyasında eşi Li Tobler'in yerinin büyük olduğu görülebilir. Eşinin ölümünden önce yapılan bu çalışma Giger'in karanlık dünyasının içerisinde aydınlık tarafı temsil etmektedir.

KAYNAKÇA

Butler, Christopher (çeviri: Nursu Öрге). (2010), Modernizm, Ankara: Dost Yayınevi.

Giger: <https://www.hrgiger.com/> erişim tarihi: 11.08.2021 erişim saati:13.38

Grzykowski, Eric (çeviri: Orhan Düz). (2018), Sanat 101 Leonardo Da Vinci'den Andy Warhol'a Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey, İstanbul: Say Yayınları.

Mercin, Levent- Alakuş, Ali Osman (2005). Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi, D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 5, S.36-46

<https://zoomoncontemporaryart.com/2018/03/22/li-i-h-r-giger-1974-illustruesday/> Erişim tarihi: 15.08.2021 erişim saati: 18.05